

WESTVLAAMSE GIDSENKRING
AFDELING OOSTENDE
" LANGE NELLE "

CURSUS TOERISTISCHE GIDS

*

OOSTENDE 1991-1992

*

VOLKSKUNDE IN WEST-VLAANDEREN

J. Klausling

DE VOLKSKUNDE IN WEST-VLAANDEREN

Als we het in deze lezing hebben over de "Volkskunde in Westvlaanderen", is het niet de bedoeling het werk van de gids te bezien als een volkskundig loodsen doorheen de stad, dan wel deze functie op volkskundig gebied te benaderen en hieruit af te leiden welke volkskundige elementen in de rondleidingen kunnen ingeschakeld worden, hoe dit kan gedaan worden en tevens in de gelegenheid te stellen een passend antwoord te geven op bepaalde vragen die in dit verband zouden kunnen gesteld worden.

We beginnen met enkele definities van wat volkskunde wel is en wat het niet is en waar enkele zaken op punt gesteld worden die voor de buitenstaander niet altijd duidelijk afgelijnd zijn..

De vraag die we stellen is: wat is volkskunde en wat is geen volkskunde, omdat "VOLKSKUNDE" een begrip is dat meestal als bijkomstig en amateurswerk aanzien wordt en best vergeten wordt. Een van de redenen hiervan is dat volkskunde soms en dit ten onrechte verward wordt of op gelijke voet gesteld met HEEMKUNDE en met FOLKLORE.

HEEMKUNDE

Heemkunde betekent kennis van het heem. Aanvankelijk bedoelde men met heem de plaats waar men geboren was, waar de wieg had gestaan: het woonhuis, het erf. Allengs kreeg dit woord een ruimer inhoud en verstond men onder heem een groep woningen, een dorp, een gemeente. Een verdere evolutie vindt men in het Duitse woord "Heimat", dat bij ons zou kunnen samenvallen met gewest, provincie, vaderland.

De oorspronkelijke betekenis van "heem" is bijgevolg vrij beperkt, dit geldt evenwel niet voor het tweede lid van het woord: "-kunde", de kennis. Deze is vatbaar voor een zeer ruime interpretatie. Het gaat hier om een cumulatieve kennis met betrekking tot het land (het heem) en zijn bewoners.

De heemkunde kan men bijgevolg omschrijven als een verzamelmekken van kennis omtrent een begrensde plaats in al zijn aspecten, zoals fauna, flora, samenstelling van de bodem, weggennet, bewoning, naamgeving, zeden en gebruiken enz..

De omschrijving van de inhoud van het achtervoegsel -kunde heeft nogal eens aanleiding gegeven tot een verkeerde conclusie, namelijk dat de heemkunde een overkoepelende wetenschap zou zijn, die de aardrijkskunde, geschiedenis, biologie, naamkunde, volkskunde, enzovoort zou omvatten. Maar dit is Heemkunde van de verkeerde kant bezien. Het is niet omdat de heemkunde inhoudelijk zeer groot is dat men ze als een wetenschap kan beschouwen.

Een van de voornaamste kenmerken van een wetenschap is immers dat ze een materieel (het wat) en een formeel (het hoe) studieobject heeft. In verband met "het wat" is het duidelijk dat de heemkunde daarvoor ruimschoots in aanmerking komt. Anders is het gesteld met "het hoe". Aangezien de

heemkunde geen eigen, specifieke methodes heeft, waarmee ze haar materieel object benadert, is ze als zodanig zelf geen wetenschap. Wel doet ze voortdurend beroep op andere disciplines om haar inhoudelijke doelstellingen te realiseren. Hieruit blijkt duidelijk dat een zeer enge band bestaat tussen de heemkunde en de wetenschappen die haar mogelijk en vooral uiterst waardevol maken, zoals geschiedenis, aardrijkskunde, bodemkennis, enz.

F O L K L O R E

De term *FOLKLORE* komt uit Groot-Brittannië. In 1846 stelde Ambrose Merton (pseudoniem van William John Thoms), voor om de omslachtige woordgroepen "popular antiquities" en "popular literature" te vervangen door het eenvoudige "folklore", waarmee dan "the lore of the people" (wat het volk leert) was bedoeld.

Wat precies moet verstaan worden onder "**folk**" lichtte hij niet toe. Het tweede lid van het gestelde woord, "-lore" had de betekenis van: volksgeloof, sagen, zeden en gebruiken, bijgeloof, balladen, spreekwoorden, enz..

Het woord folklore werd in korte tijd zeer populair, zelfs tot buiten de Britse grenzen. Ook bij ons kreeg het vaste voet en wordt het nog steeds gebruikt in allerhande betekenissen die weinig of niets te maken hebben met de oorspronkelijke idee van zijn ontwerper.

Hierop kan men volgende bedenkingen maken:

- Het begrip folklore is veel te eng voor de lading die het moet dekken. "-lore", is maar een gedeelte van de inhoud van het volksleven, want het volk leert (kent) niet alleen heel veel zaken, het presteert ook enorm veel.

Naast de "geestelijke volkscultuur", dit is alles wat mondeling wordt overgeleverd (zegswijzen, volksgeloof, raadsels, liederen, verhalen), kent men de "materiële volkscultuur", dat zijn de zaken die tast- en voelbaar zijn, zoals huisraad, speelgoed, eten en drinken, werktuigen, gebouwen, prenten, en zo meer die bijgevolg op een andere manier overgeleverd worden.

Wie dit belangrijke cultuurpatrimonium, dat vandaag de dag steeds meer waardering geniet, bewust buiten beschouwing laat, bewijst zijn eenzijdigheid.

Wetenschappelijk bekeken is het woord folklore bijgevolg te eng van inhoud.

In de Oosteuropese landen heeft men dit tekort als volgt opgevangen. Wanneer men het heeft over sprookjes, mythen, legenden, zeden en gebruiken, enz., gebruikt men het woord folklore (dus de geestelijke volkscultuur); daarentegen worden alle uitingen van materiële volkscultuur onder de noemer etnologie geplaatst. Aldus komt men tot een duidelijke en praktische scheiding tussen folklore en etnologie. In de Angelsaksische landen gebruikt men voor de eigenlijke studie van de volkskunde de term "folkloristica".

- Naast het wetenschappelijke is er ook nog het taalkundig bezwaar. Als we lezen of horen dat dit of dat folklore of folkloristisch is, hecht men doorgaans een min of meer pejoratieve betekenis aan deze bewering, die erop neerkomt dat het onderwerp in kwestie iets oubolligs, ouderwets, achterlijks, minderwaardigs is en derhalve te verwaarlozen.

Alles wat naar folklore ruikt moet men zeker niet ernstig nemen, want dat verdient noch het onderwerp noch de manier waarop het wordt bestudeerd. Het misprijzen vanwege de wetenschap tegenover het materiële object van de volkskunde is ongegrond; de afkeer daarentegen tegenover het dilettantisme van de folkloristen, dat wil zeggen diegenen die niet wetenschappelijk werken, kan niemand kwalijk nemen. Wie het ernstig meent met de studie van het volksleven, doet er bijgevolg goed aan de woorden folklore en folkloristisch zorgvuldig te vermijden of ze slechts in welbepaalde gevallen te gebruiken.

Wanneer we bedoelen dat uitingen van het volksleven uit hun oorspronkelijke context worden gehaald, zodat ze hun authentieke functie en/of vorm al dan niet volledig verliezen, spreken we van folklorisme. Het verschijnsel om oorspronkelijk volkskundige gegevens in een kunstmatig verband te gebruiken of toe te passen is voor het ogenblik mode geworden. Enkele voorbeelden ter illustratie: sommigen willen van hun woning of buitenverblijf een klein volkskundig museum maken: verzamelingen koffiemolens, koperen waterketels, enz., men kent de actuele trend om villa's te bouwen in "hoevestijl", fermette, met "echte" nagemaaakte ouderwetse bakstenen. Er is het optreden van ambachtslieden (klompenmaker, pottenbakker, mandenvlechter, stoelvlechter) op folkloremarkten; het commercialiseren van gebruiksvoorwerpen, het volkslied, de volksmuziek; het organiseren van het sterzingen met Driekoningen, oogstfeesten, meivieringen, hoppe-katte-, heksen- en andere feesten, volksdans en klederdracht; enz..

Sommige voorstellingen zijn dan zeer ondoordacht, zoals bijvoorbeeld de elektrische wasmachine in de voorstelling van een visserskamer rond de eeuwwisseling in het Oostendse heemkundig museum...

Al deze geësceneerde manifestaties, die nochtans min of meer getrouwe reconstructies zijn van allerlei volkse uitingen uit het verleden, zijn tweedehands of leiden een tweede bestaan, dat in de grond verschilt van het originele. Ze hebben alle een secundaire functie gekregen (bijvoorbeeld vrijetijdsbesteding, zelfcreativiteit, commercialisering, ideologie, toerisme, competitie), die in de meeste gevallen totaal vreemd is aan de eerste. Streng wetenschappelijk beoordeeld gaat het hier om diverse vormen van ontsporing, die het gevolg zijn van de tijdsomstandigheden, het al dan niet tijdelijke modeverschijnsel.

Bij sommige volkskundigen bestaat dan ook de neiging om het folklorisme-fenomeen achteloos voorbij te gaan. Nochtans hecht het recent onderzoek in het buitenland hieraan een groot belang. Sociologisch georiënteerde volkskundigen zijn tot de bevinding gekomen dat het folklorisme zo maar geen eenvormig en alledaags feit is, integendeel. Rekening houdend met de geografische en cultuurhistorische context, de rol van de massamedia en het toerisme, is men ervan overtuigd geraakt dat het folklorisme niet alleen voortdurend aanwezig is en evolueert, maar tevens verschilt van de ene cultuurgemeenschap tot de ander. Het behoort dan tot de essentiële taken van de moderne volkskunde om deze nieuwe situatie objectief te benaderen en wetenschappelijk te evalueren. Vooroordelen van welke aard ook zijn hier niet ter zake. Wie de ogen sluit voor dit alom tegenwoordig verschijnsel, raakt wetenschappelijk geïsoleerd en vervreemd in zijn eigen cultuurpatroon. Bovendien zijn er in Vlaanderen en in het buitenland sprekende voorbeelden, die aantonen dat het folklorisme bij vader inzien van alle tijden is.

Er zijn anderzijds maar al te talrijke voorbeelden van misplaatste "folkore", zoals de toeristische "Ostend by night" met bezoek aan een zogezegd typisch visserscafé (op de vuurtorenwijk) waar een paar mensen in kledij van de vismijnvrienden zitten, een pint drinken en een stukje op de accordeon gespeeld, en gezongen wordt van "Op de vismarkt ben ik geboren" ...

Dergelijke verschijnselen van misleiding van de toerist die zich maar al te gemakkelijk laat bedriegen kent men niet alleen te Oostende. In Bangkok bijvoorbeeld zijn er ten behoeve van de Duitse en andere toeristen grote zaalen: Oberbayern ... Op sommige plaatsen in Zuidoost Azie zet men de toeristen "rijsttafels" voor met grote schotels aardappelen en worst, in Spanje is het de paëlla of de sangrilla, de flamingo dansers, de souvenirs: "made in Hongkong of Taiwan". Nog niet zo heel lang geleden waren er aan onze kust talrijke winkeltjes die allerlei Spaanse souvenirs verkochten vooral aan Engelse toeristen die hier voor enkele dagen verbleven. De toerist wil bedrogen zijn, wil souvenirs verzamelen van zijn reizen en schone herinneringen ophalen aan zijn verblijf "tussen het volk" ...

Ik meen dat men bij het gidsen eerlijk moeten zijn en de toerist niet tonen wat zeker niet (meer) bestaat of nagemaakt is.

Tonen hoe het geweest is, is iets anders en welke zaken er nog van overblijven, dat is iets helemaal anders.

Het is duidelijk dat de begrippen heemkunde, folklore en folklorisme telkens een andere lading dekken en weinig of niets met wetenschap gemeen hebben, daarom zoeken we naar een andere term, die de nadelen of onvolkomenheden van de bovenstaande woorden zoveel mogelijk neutraliseert.

V O L K S K U N D E

Het samengestelde zelfstandig naamwoord "volkskunde" lijkt hiervoor de meest geschikte term te zijn. Dit woord van Duitse herkomst is niet alleen ouder dan het Engelse begrip Folklore, maar ook qua inhoud laat het meer ruimte open.

Wat men onder "volks" precies dient te verstaan, verschilt nogal eens naar gelang van de tijdsomstandigheden. De romantische geesten van de eerste helft van de negentiende eeuw bijvoorbeeld stelden dat de volkskunde de cultuur moest bestuderen van de bevolkingsgroep die het sterkst vertegenwoordigd was en het gaafst de tradities had bewaard. De landbouwers als verdedigers en beschermers van de natuur leidden een natuurlijk leven, dat wil zeggen waren bijgevolg de echte bewaarders van het ongerepte volksleven. In deze optiek valt volkskunde samen met boerenkunde een verwarring die zich gedurende decennia heeft gehandhaafd en het misprijzen tegenover de volkskunde in de hand heeft gewerkt.

Een andere eenzijdige interpretatie van het begrip volk komt neer op de identificatie van volk met de lagere standen. Men ging er vanuit dat volk en cultuur uit twee van elkaar te scheiden lagen bestaan en dat de bovenlaag, die de cultuur schept, haar creativiteit doorgeeft aan de lagere lagen, die deze ondertussen verwaterde cultuurelementen nog verder vervormt (of misvormt).

Aldus gezien zou de volkscultuur niets anders zijn dan een samenraapsel van zeer gebrekkige, onvolledige, verminkte en derhalve minderwaardige cultuurinhouden.

Deze elitaire voorstelling van de cultuur, die enigszins een gevolg was van de liberale ideologie uit de XIXe eeuw, verklaart waarom de grote wetenschappen zoals de literatuur, de kunstgeschiedenis, de geneeskunde, de geschiedenis, enz., lange tijd afwijzend hebben gestaan tegenover alles wat volks was, zoals de volksverhalen, de volkskunst, de volksgeneeskunde, het verenigingsleven, zeden en gebruiken. Voor hen was dit alles *quantité négligeable*, zaken waarvoor een ernstig wetenschapsmens zich niet interesseerde en er bijgevolg niets zou voor doen.

Tussen de twee wereldoorlogen kende men de benadering die een volk beschouwt als een gemeenschap van mensen, die historisch gegroeid is tot een levend-organisch geheel en verbonden is door stoffelijke (materiële) en geestelijke (mondeling overgeleverde) gemeenschappelijke kenmerken.

In deze omschrijving speelt de geschiedenis een heel belangrijke rol bij de wording van een volk, een bepaalde gemeenschap, die dan voorgesteld wordt als een dynamische en homogene constructie van enkelingen. Rekening houdend met de tijdsomstandigheden waarin deze theorie zich heeft ontwikkeld, de periode met een steeds groeiend nationaliteitsbewustzijn, mag men de historische dimensie toch niet onderwaarderen. Hier wordt evenwel, naar onze mening een ideale voorstelling van een volk gegeven, die in werkelijkheid een verzinsel is.

Men zou hierbij kunnen spreken van bepaalde bevolkingsgroepen zoals Antwerpenaars, Brabanders, Limburgers, Oost- en Westvlamingen, dat wil zeggen mensen die zich door de tijd heen binnen een geografisch gebied hebben genesteld en daar tot culturele ontwikkeling zijn gekomen.

Maar kan men op basis van dit historisch-geografisch stelsel doordringen tot een grote gemene deler die we "eigen aard" noemen? Deze manier van werken kan nauwelijks toegepast worden waardoor het ontdekken van de gemeenschappelijke identiteit niet haalbaar lijkt.

Het heeft werkelijk geen zin om alle Westvlamingen als één bevolkingsgroep te willen definiëren, wanneer men weet dat er in onze provincie verschillende groepen bevolking zijn: Brugge en het Brugse ommeland, de kust met een belangrijk onderscheid tussen de middenkust, de oostkust en de westkust, de streek van Bachten de Kupe, de Leiestreek, de Vlaamse bergen, enz.. Zo kan men steeds verder differentiëren, zodat men dit "levend organisch geheel" uiteindelijk kan reduceren tot zeer kleine entiteiten.

Om te kunnen ontsnappen uit deze vicieuze cirkel heeft men onder invloed van de sociologie het begrip volk ontdaan van zijn historische complexiteit. Men heeft het tevens teruggebracht tot een beperkte structuur, waarmee kan gewerkt worden.

Onder het volk verstaat men nu in de volkskunde: elke groep mensen (minstens twee), die minstens één concrete band (bijvoorbeeld bloedverwantschap, hobby, beroep, ideologie, taal) gemeen heeft. Zo kan men spreken van de volkskunde van een bepaalde familie, vereniging, vissers, handelaars, vrije beroepen, katholieken, Vlamingen, enz..

Voortgaande op wat voorafgaat kunnen we volkskunde als volgt omschrijven met de formule van Professor Top (Seminarie van Volkskunde K. U. Leuven) :

volkskunde is een vergelijkende wetenschap, die cultuuruitingen van de mens, levend in gemeenschap, diachronisch en synchronisch onderzoekt, met het doel relaties te onderkennen die bestaan tussen het bestudeerde object, zijn drager en het cultuurpatroon.

- *een vergelijkende wetenschap*: volkskunde heeft een eigen onderzoeksterrein en eigen methodes en is derhalve een wetenschap. Omdat haar resultaten toepasselijk kunnen zijn voor een analoge groep, is vergelijking mogelijk: bijvoorbeeld externe en interne punten van overeenkomst en verschil tussen een kaartclub, een schuttersgilde en een studentenbond; een vergelijking tussen de eetgewoonten langs de kust, bij de landbouwers, in de steden, in vroeger dagen en nu, enzovoort.
- *cultuuruitingen van de mens*: deze vormen het materiële object van de volkskunde (het wat) en werden door de Zwitserse volkskundige Edward Hoffmann-Krayer (1864-1936) in een vaste structuur samengevat. (Dit plan diende als basis voor de bewerking van de bijlage.

- *de mens levend in gemeenschap*: we verwijzen hiervoor naar wat hierboven reeds werd uiteengezet i.v.m. het hedendaagse begrip volk.
- *diachronisch en synchronisch*: de volkskundige moet zich interesseren voor cultuuruitingen zowel uit het verleden als het heden.

Tot voor kort richtte de volkskundige zijn aandacht haast uitsluitend naar het verleden. Men doet een greep in het verleden en wat men heeft gevonden tracht men zo goed en kwaad als het gaat te doorgronden.

Gegenwartsvolkskunde daarentegen legt het accent veeleer op de actualiteit, de moderne verschijnselen, die maatschappelijk, sociaal, economisch, enz. worden bestudeerd. Op die manier gaat men na of er sprake is van continuïteit en zo ja, hoe dat te verklaren is.

- *relaties tussen het object, zijn drager en het cultuurpatroon*: heeft de historische volkskunde de neiging om de volkse cultuurverschijnselen als geïsoleerde relictten of survivals te onderzoeken, dat wil zeggen items gerukt uit hun sociologisch, historisch, geografisch en functioneel verband, dan wil de Gegenwartsvolkskunde andere accenten leggen en de uitingen in hun cultuurhistorische en vooral sociaal-economische en maatschappelijke context bestuderen.

De klemtoon ligt in dit geval niet langer meer op het voorwerp zelf, zoals het werktuig, het lied, het verhaal, maar op de arbeidende, zingende, vertellende mens in zijn tegenwoordige situatie. Wat hier op de voorgrond treedt, is de functie die het object heeft voor de gebruiker zelf en de gemeenschap waarin beide (object en mens) geïntegreerd zijn.

Aldus kunnen we stellen dat de volkskunde als humane wetenschap niet zozeer op een statische dan wel op een dynamische wijze een bijdrage wil leveren tot de analyse van de (volks)cultuur. Zoals de cultuur in het algemeen is de volkscultuur in het bijzonder een dynamische realiteit, die daarenboven een geïntegreerde eenheid is. Wie bij zijn volkskundige studies het object isoleert van zijn context, staart zich blind op de bovenlaag of de oppervlakte en verworft slechts een partiëel of zelfs vervormd inzicht.

Hoger hadden we het over de verschillende volksgemeenschappen. Te Oostende kennen we verschillende bevolkingsgroepen met hun eigen karakteristieken en reacties tegenover feiten en situaties, sociale en economische die volledig verschillend kunnen zijn van de reacties van de andere bevolkingsgroepen, maar ook in de verschillende lagen in die groepen. Bijvoorbeeld de jaarlijkse vissermis op 2° paasdag, voor de vissersbevolking een herdenken van hen die op zee gebleven zijn, voor een andere groep: een toeristisch gebeuren, hetzelfde voor de zeewijding.

Wat de verschillende klassen met hun eigen karakteristieken betreft, kunnen we te Oostende volgende specifieke groepen onderscheiden:

- A. de visserij, iedere categorie zelfs met eigen taalgebruik, zelfs de lapnamen die gegeven worden.
 - a. de kleine visserij - bootjessjouwerij
 - b. de hogere categoriën:
 - 1. de Oostendse kleine en grote middenslag visserij (vroeger visbakken op IJsland)
 - 2. de grote groep nakomelingen van de Pannenaars die zich sedert Wereldoorlog I te Oostende hebben gevestigd. Ze wonen vooral in de nabijheid van de vissershaven en vormen nog steeds een gemeenschap met onder meer huwelijken in dezelfde gemeenschap het behoud van het dialect na zoveel jaar en twee tot drie generaties.
- B. de mensen van de "dienst": Zeelieden in dienst van het Zeewezen, loodsen, havendiensten, bakens en boeien, en de mailboten
- C. de oude gevestigde families
- D. in de kleinhandel: groenten, slaggers, heeft men te doen met ingewekenen uit andere gemeenten of de buiten.
- E. toerisme: hotelnijverheid, restauratie en toelevering
- F. vrije beroepen

Allen zijn ze min of meer verbonden in verenigingen: vrije tijdsbesteding en commerciële belangen, liefdadigheid, handel en middenstand, per kwartier of per wijk, verenigingen met verschillende belangen en interessen: zoals beroepsverenigingen en syndikaten, mutualiteiten, die dan nog onderverdeeld zijn naargelang de plaatselijke politieke overtuiging. Vrije tijdsbesteding zoals: Heemkunde, Verzamelen, kaarten, toneel, Karnavalgroepen en -orden, muziekgroepen Sport: voetbal, turnen, vogelpik, biljart, snooker, enz., supporters van voetbalploegen, service clubs, enz.

In de lokale bladen zien we hoe die verenigingen actief zijn, hoe ze aangroeien en afslanken naargelang de mode en smaak (snooker is bijvoorbeeld nu in) en wanneer we de vergelijking maken over een zeker aantal jaren, kunnen we bovendien vaststellen welke nefaste invloed de televisie op het verenigingsleven, het volksleven heeft gehad en hoe er in de laatste tijd van een zeker reveil in het verenigingsleven kan sprake zijn.

De keuze aan volkscundige uitingen is zeer groot en is daarom niet typisch Oostends, noch zelfs streekgebonden. Wel zijn er manifestaties die gebonden zijn ofwel aan de stad of streek of aan de vereniging. Denken we aan de carnavalbals: Kloeffebal, Garnaalbal, het Bal van de Rat Mort, de jaarlijkse Zeewijding, doop en zegening van een nieuw vissersvaartuig, de visverkoop aan de trap, de visrestaurants langs de visserskaai (waarvan het typische meestal verdwenen is), de seizoengebonden en de toeristische bedrijvigheid..

De waaier is zeer uitgebreid, zoals ten andere overal, en wat er aan streekgebondenheid overblijft is bitter weinig in verhouding tot het geheel en tot zoveel dingen die - door de mode, de smaak of de toestanden ingevoerd werden uit andere streken, gebieden, landen, werelddelen zelfs, denken we maar aan de "service clubs"

Hoe sterk de VOLKSKUNDE uitgebreid is zien we aan het plan van de Zwitserse professor Edward Hoffmann-Krayer. We hebben het aangepast en uitgebreid waar we meenden dat het nodig is zodat het mogelijk is de volkskundige activiteiten in een of andere categorie onder te brengen. Dit plan komt als bijlage.

=====

De VOLKSKUNDE is een zeer uitgebreide wetenschap. Ze bestudeert de houding van het volk, van groepen mensen, dorpen, verenigingen, standen, beroepen enz. tegenover bepaalde gebeurtenissen en toestanden. Ieder stad, gemeente, dorp, levensgemeenschap heeft, naast de algemene gebruiken, haar eigen zeden, gewoonten, zeden, die afhangen van verschillende factoren. De typische houding van een bevolkingsgroep is over 't algemeen beïnvloed door lokale toestanden: de Oostendse karnavalorden hebben bijna allen iets met de zee te maken: Orde van de Garnaal, de Wullok, de Kloeffe. Andere staan in verband met de zee: zeewijding in de vissershavens, tewaterlating en wijden van schepen, godsdienst en bijgeloof: bedevaarten en heiligenverering, kapelletje van Bredene, Sint Antonius: Capucienkerk en Opex. Peperbus met vagevuur en beeld van de gemartelde Kristus: overblijfselen van vroegere godsvrucht en heiligenverering. Ook de lokale politiek speelt een woordje mee: turnverenigingen met een eigen al dan niet uitgesproken politieke kleur, syndikaten, mutualiteiten, maar ook kaartclubs, biljartclubs in politieke lokalen. Dat is niets specifiek voor Oostende.

Oostende heeft als havenstad, met een visserijrijverheid en de zee met het strand altijd en van overal mensen aangetrokken en typische bedrijven opgezet: verkoop en verhuur van appartementen, paardenrennen, spel in het Casino-Kursaal. Zodat het volksleven naast de algemeen geldende voor een hele streek toch nog verschillende typische aspecten bewaard heeft.

Karnaval: Orden in verband met geschiedenis of bedrijf: Orde van de Garnaal, de Kloeffe, Orde van Mariakerke met de aartshertogen, Bal van de Rat Mort.

Voetbal: de grote ploeg, samensmelting van twee ploegen die elkaar jarenlang bekwamen en samenwerken om betere voetbal te brengen, waar ieder supporter zijn oude liefde bewaart, naast de kleine lokale ploegen, vogelpik (engelse), biljart, snooker (nieuw)

Andere aspecten van het volksleven zijn onder meer de jaarlijkse revues revues, de grote kermis, de Wijkfeesten en de braderies die af en toe een eigen kleur hebben: A. Buylstraat, Kapellestraat, A. Pieterslaan, Petit Paris, Nieuwpoort steenweg, 't Peerd, Mariakerke, Kroontje, Halve barriere, Steene, Opex, enz. Pualuspleintje;

Toneelgroepen en -opvoeringen

Folklore groepen: Ostendia Schotten, Vismijnvrienden, Gilles van de Zee.

Typisch Oostende volkskunde kan men nog vinden in de volksmuziek: de volkszangers, schrijvers van volkslied en -muziek: Bertino, Van Wulpen, Moerman, Deensen, Feys, beiaardier Delmotte, Lucy Monti, Pete Monti, Lucy Loes, Georgette, Regina Vrancken.

Een ander typisch verschijnsel is de taal die gebruikt wordt door de verschillende categorien bewoners, zelfs onder de vissersbevolking kent men soorten lapnamen volgens de klasse visserij: bootjessjouwers, pannenaars, visbakken.

Woordenschat en woordgebruik zoals : "electrisch gasvuur..."

Het veelvuldig gebruik van Franse woorden en uitdrukkingen een erfenis van de Belle Epoque en de Franse invloed tijdens het interbellum. In de visserij het gebruik van Engelse vaktermen en -woorden als gevolg van het verblijf in Engeland tijdens de twee wereldoorlogen en de contacten met de Engelse vissers tijdens het binnenlopen in Engelse havens.

Dit zijn allemaal uitingen van het volksleven, van houding van de mensen tegenover verschillende aspecten van het leven die dan vooral te Oostende tot uiting komen: de zee en de haar gevaren, ontspanning, toerisme.

Oostende is een stad die mensen aantrekt, toeristen, ouden van dagen komen er rusten, 2° verblijf voor week-ends. Men kan zich afvragen of deze aantrek hoofdzakelijk uit de ligging aan zee komt en in hoeverre de eigen aard van de Oostendse bevolking een factor is die de mensen aantrekt, de andere atmosfeer, zoals iedere stad zijn eigen atmosfeer bezit en waardoor men soms geneigd is te zoeken naar de oorsprong van deze karakteristiek, die men kan terugvinden in de kennis van het volk, de volkskunde.

HET PLAN HOFFMANN-KRAYER

=====

I. VOLKSKUNDE IN HET ALGEMEEN

Volkskundig onderzoek

01. Instellingen voor onderwijs en onderzoek, verenigingen
 02. Congressen
 03. Musea, verzamelingen, tentoonstellingen
 04. Personalialia
 05. Samenvattende mededelingen over landen en volkeren
- Geschiedenis, grondslagen en methodiek van de volkskunde
01. Geschiedenis
 02. Theorie
 03. Methoden, technieken, hulpmiddelen
 04. Verwante wetenschappen
- Bijdragen m. b. t. geografische of etnografische eenheden

II. NEDERZETTINGIII. GEBOUWEN

- Boerderij
Huis en toebehoren
01. Woonhuis
 02. Bedrijfsgebouwen
- Kapellen, Kerken, begraafplaatsen.

IV. VOORWERPEN

- Onroerende goederen, monumenten
Roerende goederen
- Meubels en huisraad
Werktuigen
Andere voorwerpen

V. TEKENSVI. TECHNIEK, BEROEPEN, VOLKSKUNST EN VOLKSNIJVERHEID

Volkskunst en volksnijverheid:

- Textielkunst en textielnijverheid
 - Prentkunst, tekenkunst, schilderkunst
 - Houtbewerking
 - Pottenbakkerskunst
 - Steenbewerking
 - Metaalbewerking
 - Glaswaren
 - Varia
- Handwerk, volkse ambachten en beroepen, seizoenarbeiders
Landbouw, veeteelt, bosbouw, tuinbouw, bijenteelt
Plukken, jacht, visvangst
Mijnbouw
Verkeer, verkeerswegen, vervoer
Markten
Kalender, tijdrekening, maten, gewichten, geld

Emigratie, gastarbeiders, verhuizing en volksgroepen

VII. VOLKSPSYCHOLOGIE, VOLKSTYPEN

VIII. KLEDERDRACHT, SIERADEN

IX. VOEDING

X. ZEDEN, GEBRUIKEN, FEESTEN, SPELEN

Geboorte, doop, opvoeding

Initiatiegebruiken

Liefde, verloving, huwelijk

Dood en begrafenissen

Huiselijke gebruiken

Schoolgebruiken

Dorps- en stadsleven

Landbouwgebruiken

Gebruiken van standen en beroepen

Verenigingen, genootschappen, bonden, gilden

Kerkelijke gebruiken en feesten

Kerstmis

Driekoningen

Plaatselijke heiligen of beroemdheden

Kalendergebruiken

a. Wintergebruiken

b. Lentegebruiken

c. Zomergebruiken

d. Herfstgebruiken

e. Karnaval

f. Kermis

Spel, speelgoed, ontspanning

Spelen om geld:

Lotto, tombola, baraka, joker, loterij,

weddingsschappen: wedrennen, casino, herbergspelen,

enz. (al dan niet in groepsverband)

Varia: braderie, jaarmarkt, folkloremarkt, avondmarkt

XI. SOCIALE EN RECHTERLIJKE VOLKSKUNDE

XII. VOLKSGELOOF

Mythologie en cultus

01. Volksdevotie en heiligenverering

02. Bedevaarten, beloften

03. Voorwerpen van volksdevotie: kruisen, kribben, ex-voto's, enz.

04. Gebeden

Voortekens en orakels

(vb.: kiettingbrieven)

Toverkunst en tegentover

01. Algemene bijdragen en toverhandelingen

02. Heksen en tovenaars

03. Amuletten, talismans en dergelijke voorwerpen

04. Tover- en beweringsformules, toverboeken

XIV. VOLKSWETENSCHAP

Algemeen
Kennis van planten
Dierkunde
Weer- en sterrenkunde
E. Astrologie, waarzeggerij, droomverklaring
F. Alchimie

XV. VOLKSLITTERATUUR

XVI. VOLKSPOEZIE

XVII. MUZIEK, DANS, UITROEPEN, EN DERGELIJKE

Muziek
Algemene bijdragen
Instrumenten
 beiaard
 draaiorgel

Soorten,
Groepen
 fanfare,
 harmonie,
 orkesten, combo's, enz.
Straatroepen, uitroepen
Dans
Etnomusicologie (studie van de volksmuziek)

XVIII. SPROOKJE, MYTHE, GRAPPIG VERTELSEL (SCHWANK), SAGE,
LEGENDE, FABEL

Sprookjes
Grappige vertelsels (anekdoten), fabels
Sagen en mythen
Legenden

XIX. VOLKSTONEEL

Toneelmaatschappijen
Marionettentheaters

XX. OVERIGE VOLKSLITTERATUUR

Volkslied: dichters, zangers, café-chantant, enz..

XXI. VOLKSTAAL

Raadsels
Spreekwoorden en zegswijzen
Humor en spot, volkshumor op stad en dorp, land en volk
Scheldwoorden en spotroepen
Klanknabootsingen en -verklaringen
Volkswoordenschat
 Volkswoordenschat in het algemeen
 Speciale talen.